

Dnro 348/93/22

7.2.2022

Eduskunta, Perustuslakivaliokunta
PeV@eduskunta.fi

Perustuslakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 13.1.2022

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojaValtuutetun toimistolta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 163/2021).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on täytäntöönpanna rahoitustietodirektiivi, täydentää viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa ja lisäksi antaa täydentävää sääntelyä kansallisista muutostarpeista johtuen.

Rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla esityksessä ehdotetaan niiden viranomaisten nimeämistä, joilla olisi pääsy pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään direktiivissä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviä laajennettaisiin koskemaan yhteistyötä viranomaisten kanssa rahoitustietodirektiivissä tarkoitettujen vakavien rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

Rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanoon ja viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon täydentämiseen liittyen ehdotetaan teknistä ratkaisua, jonka avulla voitaisiin luovuttaa tietoa toimivaltaisille viranomaisille pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä.

Edellä kuvattujen rahoitustietodirektiivin ja rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon edellyttämien muutosten lisäksi kansallisista muutostarpeista johtuen ehdotetaan myös eräille muille toimivaltaisille viranomaisille, joilla voimassa olevan lain nojalla on oikeus saada pankki- ja maksutilejä koskevia tietoja, pääsyä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään.

TietosuojaValtuutetun toimisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleistä

TietosuojaValtuutetun toimistoa on kuultu esityksen valmisteluvaiheessa ja esitetyt näkemykset on otettu hyvin huomioon jatkovalmistelussa.

Sääntelyn kohteena oleva toiminta kuuluu sekä yleisen tietosuoja-asetuksen että henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki) soveltamisalaan. Valmistelussa on pääosin hyvin huomioitu tietosuoja-asetuksen, rikosasioiden tietosuojalain ja muun tietosuojasääntelyn asettamat vaatimukset ja erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttö.

Hallituksen esitykseen sisältyviä laajoja ja kattavia säätämisyjärjestysperusteluja voidaan henkilötietojen käsittelyn osalta pitää hyvinä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää esitettyjä muutoksia pääosin perusteltuina ja tarpeellisina ja kiinnittää huomioita vain esityksen seuraaviin henkilötietojen käsittelyä koskeviin kohtiin.

Uusi käyttötarkoitus kansallisista tarpeista johtuen

Esityksessä ehdotetaan, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa säädettyjen voimassa olevien pääsyoikeuksien lisäksi, että Verohallinnolla, Tullilla, Ulosottolaitoksella, poliisilla ja Rajavartiolaitoksella, Puolustusvoimilla ja Finanssivalvonnalla olisi pääsy pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään liittyen voimassa olevassa lainsäädännössä edellä mainituille viranomaisille säädettyihin toimivaltuuksiin. Esitys laajentaisi niitä käyttötarkoituksia, joita varten pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää voidaan käyttää. Tällä hetkellä järjestelmää voidaan käyttää vain, jos se on välttämätöntä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Esityksessä ei ehdoteta edellä mainituille viranomaisille uusia toimivaltuuksia pankki- ja maksutilitietoihin pääsyn osalta, vaan tarkoituksena on, että viranomaiset, jotka jo nykyisellään pääsevät pankki- ja maksutilitietoihin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, voisivat käyttää pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Käytön edellytyksenä olisi se, että valvontajärjestelmässä olevat tiedot ovat viranomaiselle välttämättömiä.

Tämän uuden käsittelytarkoituksen kytkemistä välttämättömyyteen voidaan pitää perusteltuna. Sääntämisyjärjestysperusteluissa on asianmukaisesti arvioitu pääsyn myöntämisen oikeasuhtaisuutta. Esitys mukainen käsittelyn tarkoitus näyttäisi täyttävän yleisen edun mukainen tavoitteen ja olevan oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden yleisen tietosuoja-asetuksen 6(3) artiklan edellyttämällä tavalla. Perusteluiden valossa ainoastaan Finanssivalvonnan pääsyä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen voisi olla tarpeen täsmentää.

Tullin rekisterinpitäjyys koostavan sovelluksen osalta

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin Tullin ylläpitämästä koostavasta sovelluksesta. Koostavaa sovellusta voitaisiin käyttää asiakastietojen luovuttamiseen siirtämällä. Koostavan sovelluksen myötä Tullille tulisi rooli rekisterinpitäjänä koostavan sovelluksen kautta siirrettävien tietojen sekä sinne tallennettavien lokitietojen osalta. Tullin roolia rekisterinpitäjänä ei ole täsmällisemmin perusteltu esityksessä.

Esityksen mukaan koostava sovellus vastaisi paremmin viidennen rahanpesudirektiivin vaatimusta keskitetystä tiedonhakujärjestelmästä, johon voitaisiin tehdä hakuja välittömästi ja suoraan, kuin nykyinen hajautettu tiedonhakujärjestelmä, jonka osalta tiedonhakujärjestelmiä koskevista teknisistä vaatimuksista ei ole kattavasti säädetty lain tasolla.

Koostavan sovelluksen tarpeesta ei sinällään ole epäselvyyttä. Tullin tehtävistä rekisterinpitäjänä on esityksen perusteella kuitenkin vaikea saada otetta. Toimivaltaiset viranomaiset toimisivat joka tapauksessa rekisterinpitäjinä koostavan sovelluksen kautta välitettyjen, vastaanottamiensa tietojen osalta ja niitä koskisivat vastaavasti tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen sääntelyn mukaiset sekä viranomaisia koskevissa erityislaeissa säädetty rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelyä koskevat velvoitteet. Toimivaltaiset viranomaiset tekisivät itse laillisuusvalvontaa tekemistään kyselyistä, ja Tulli välittäisi tarvittaessa lokitietoja toimivaltaisille viranomaisille tätä tarkoitusta varten. Tehdyistä pankkitileihin liittyvistä tiedusteluista jää tieto myös toimivaltaisten viranomaisten omiin järjestelmiin mahdollistaen jälkikäteisen valvonnan.

Vähintään perusteluissa olisi syytä täsmentää mitä sellaisia tehtäviä Tullilla käytännössä olisi, joita sille kuuluisi rekisterinpitäjänä koostavan sovelluksen osalta.

Apulaistietosuojavaltuutettu

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.